

Semmi
nem áll
az éjszaka útjába

finep ●
selection

D E L P H I N E D E V I G A N

DELPHINE DE VIGAN

Semmi
nem áll
az éjszaka útjába

Első kiadás

Könyvmolyképző Kiadó, Szeged, 2013

Margot-nak

„Egy nap, ahogy festettem, a fekete elborította a vászon teljes felületét, formák, kontrasztok, átlátszóságok nélkül.

Ebben a szélsőségben én valamiképpen a fekete tagadását láttam.

A textúra egyenetlenségei hol gyengébben, hol erősebben verték vissza a fényt, a sötétségből világosság sugárzott, egy festészeti fény, melynek különleges érzelmi ereje még inkább felcsiholta bennem a vágyat, hogy fessek.

Az eszközöm már nem a fekete volt, hanem ez a feketéből áradó titkos fény.”

PIERRE SOULAGES

Első rész

ANYÁM KÉK VOLT, hamuszürkével kevert halványkék, a keze különös módon sötétebb, mint az arca, amikor rátaláltam az otthonában azon a januári reggelen. A keze mintha tintafoltos lett volna az ujjpercek hajlataiban.

Anyám több napja halott volt.

Nem tudom, hány másodperc, sőt perc kellett, hogy ezt felfogjam, a szituáció egyértelműsége ellenére (anyám az ágyán feküdt, és semmire nem reagált); nagyon hosszú, suta, lázas idő telt el, mire a tüdőmből kiszakadt a kiáltás, mint egy több percig tartó légzéskimaradás után. Még ma, két évvel később is rejtély számomra, milyen mechanizmus révén tudta az agyam oly sokáig elhárítani magától anyám testének és főként szagának érzékelését, hogyan telhetett olyan sok időbe, míg elfogadta az előtte fekvő információt? Nem ez az egyetlen kérdőjel, amit a halála hagyott bennem.

Négy-öt héttel később ritka ködös kábulatban vettem át a Könyvkereskedők Díját egy regényemért, melynek egyik szereplője egy mentől visszavonult, magába zárkózott anya, aki többévnnyi csend után újra visszatál a szavakhoz. Még a megjelenése előtt odaadtam a könyvet anyámnak; kétségkívül büszke voltam rá, hogy befejeztem egy újabb regényt, ugyanakkor azzal is tisztában voltam, hogy bár a történet fikció, megforgatom vele a sebben a kést.

Semmi emlékem nincs a helyről, ahol a díjátadás zajlott, sem magáról a ceremóniáról. Azt hiszem, még mindig a rettenet hatása alatt voltam – mégis mosolyogtam. Néhány évvel korábban a gyermekeim apjának, aki szememre vetette, hogy állandó *előre menekülésben* vagyok (arra a bosszantó képességre célzott, hogy minden helyzetben jó képet vágok), fellengzősen azt válaszoltam, hogy *én teljeségében nézem az életet*.

A tiszteletemre rendezett vacsorán is mosolyogtam, egyedül arra törekedtem, hogy megálljak a lábamon, aztán hogy ülve maradjak, és ne dőljek bele egyszer csak a tányéromba, hasonlóan ahhoz az alábukó mozdulathoz, mely tizenkét éves koromban fejfelé beröpített egy üres medencébe. Emlékszem, milyen fizikai, sőt atlétikai dimenziót öltött az erőfeszítés, hogy tartsam magam, igen, még ha az embereket nem is lehetett becsapni. Úgy véltem, jobb, ha magamba zárom a bánatot, ha gúzsba kötöm, elfojtom, elhallgattatom, egészen addig, míg végre egyedül lehetek, mintsem hogy elengedem magam, ami csak egy hosszú üvöltés, vagy még inkább hörgés lett volna, és kétségkívül a padlóra nyom. Az utóbbi hónapokban egymást érték az engem érintő események, az élet – ezúttal is – túl magasra tette a mércét. Úgy éreztem hát, hogy a zuhanás idejére sem marad más, mint jó képet vágni, vagy szembenézni a dolgokkal (még ha csak úgy teszek is).

És ehhez – ezt már régóta tudom – jobb állva maradni, mint lefeküdni, és ajánlatosabb nem lenézni.

A rákövetkező hónapokban írtam egy másik könyvet, amelyhez már több hónapja gyűjtöttem az anyagot. Visszagondolva fogalmam sincs, miként voltam rá képes, hacsak nem azért, mert egyszerűen nem volt semmi más, miután a gyerekeim elmentek iskolába, és én

légüres térbe kerültem, nem volt semmi más, mint a szék a bekapcsolt számítógép előtt, úgy értem, nem volt más hely, ahová leülhettem volna, ahová letehettem volna magam. Miután tizenegy évet lehúztam ugyanannál a cégnél, egy hosszú konfliktust követően, ami teljesen kiszívta belőlem az energiát, épp azelőtt bocsátottak el, hogy rátaláltam a lakásában Lucile-re, oly kéken és oly mozdulatlanul, s akkor a szédülés, amit az elbocsátás miatt éreztem, rettenetté alakult, majd a rettenet zavaros köddé. Mindennap írtam, s egyedül csak én tudom, hogy az a könyv, melynek anyámhoz semmi köze, mégis mennyire át van itatódva a halálával és azzal a kedélyállapottal, amelybe a halála miatt kerültem. Aztán megjelent a könyv, s nekem nem volt anyám, hogy a rögzítőmön vicces üzeneteket hagyjon a tévés szerepléseimmel kapcsolatban.

Még ugyanezen a télen egyik este, miközben a fogorvostól hazafelé tartva egymás mellett lépkedtünk a Folie-Méricourt utca szűk járdáján, a fiam egyszer csak minden előzmény nélkül, anélkül, hogy az addigi beszélgetésünkben bármi erre ösztönözhetne volna, azt kérdezte:

– A nagymama... valamiképpen öngyilkos lett, ugye?

Még ma is, ha eszembe jut, felkavar ez a kérdés, nem a tartalma, hanem a formája, ez a *valamiképpen* egy kilencéves gyerek szájából, ez a velem szembeni óvatosság, ahogy megszondázza a terepet, tapintatosan puhatolózik. De lehet, hogy részéről ez valódi kérdés volt: a körülményeket figyelembe véve Lucile halálát öngyilkosságnak kell-e tekinteni?

Aznap, amikor megtaláltam anyámat, képtelen voltam elmenni a gyerekeimért. Az apjuknál maradtak. Másnap bejelentettem nekik a nagyanyjuk halálát, azt hiszem, valami olyasmit mondhattam, hogy „Nagymama meghalt”, a kérdéseikre pedig azt válaszoltam: „Úgy

döntött, elalszik.” (Pedig olvastam Françoise Doltót¹.) Néhány héttel később a fiam helyre tett: nevezük nevén a dolgokat. Nagymama öngyilkos lett, igen, bedobta a törülközőt, lehúzta a rolót, beadta a kulcsot, azt mondta, stop, elég volt, vége, és minden oka megvolt rá, hogy ezt tegye.

Már nem tudom, mikor jutott eszembe, hogy anyámról írjak, *köré* építkezve, *belőle* kiindulva, de azt tudom, mennyire elutasítottam ezt a gondolatot, mennyire elhárítottam magamtól, a lehető legtávolabb, listát állítva arról a számtalan szerzőről, akik írtak az övékről, a legrégebbiektől a legújabbakig, csak azért, hogy bebizonyítsam magamnak, mennyire ingoványos terep ez, milyen elcsépelte téma, elűztem a hajnalban vagy egy-egy emlék kapcsán eszembe jutó mondatokat, megannyi lehetséges regénykezdő formulát, melyeknek már az első szavát sem akartam meghallani, felsorakoztattam, milyen akadályokba ütköznek és milyen felbecsülhetetlen veszélyeknek tenném ki magam, ha ilyen munkára vállalkoznék.

Anyám túl nagy, túl sötét, túl reménytelen terep volt – túlságosan rázós terep.

Hagytam, hogy a húgom összeszedje a Lucile által írt leveleket, papírokat, szövegeket, egy különleges málhát készítsen belőle, amit hamarosan levitt a pincéjébe.

Nekem se helyem, se erőm nem volt hozzá.

Aztán megtanultam úgy gondolni Lucile-re, hogy ne akadjon el közben a lélegzetem: felidézni azt, ahogy járt, előredőlő felsőtesttel,

¹ Françoise Dolto francia pszichoanalitikus, a gyermek-pszichoanalízis egyik úttörője, aki azt vallotta, hogy a gyerekek az őt érintő dolgokkal kapcsolatban – így a halálról is – az igazat kell mondani. (*A ford. megj.*)

a vállán keresztbe vetett és a csípőjéhez szorított táskával, ahogy a cigarettát tartotta, az ujjai között összepréselve, ahogy lehajtott fejjel benyomult a metrókocsiba, a keze reszketését, a pontos szóhasználatát, a kurta nevetését, ami mintha őt magát is meglepte volna, azt, ahogy a hangja az indulat hatására megváltozott, míg az arcán néha semmi sem tükröződött.

Arra gondoltam, semmit nem szabad elfelejtenem sajátos, fanyar humorából, a fantáziálásra való különös hajlamából.

Arra gondoltam, hogy Lucile felváltva volt szerelmes Marcello Mastroianniba („ilyen pasiból jöhet vagy fél tucat” – mondta), Joshka Schidlow-ba (a *Télérama* című magazin színikritikusába, akit soha nem látott, de odavolt az írásmódjáért és az intelligenciájáért), egy Édouard nevű üzletemberbe, akinek a valódi személyazonosságát sosem ismertük meg, Grahambe, egy hamisítatlan tizennegyedik kerületi csavargóba, aki üres óráiban hegedült, és gyilkosság áldozataként végezte. Arra gondoltam, hogy anyám tyúkhúsleveset kanalazott Claude Monet és Emmanuel Kant társaságában ugyanazon az estén egy távoli külvárosban, ahonnan gyorsvasúttal jött haza, és hogy évekig meg volt fosztva a csekkfüzetétől, miután szétosztogatta a pénzt az utcán. Arra gondoltam, hogy anyám tartotta ellenőrzése alatt a vállalata informatikai rendszerét csakúgy, mint a párizsi tömegközlekedés egészét, és kávéházak asztalán táncolt.

Már nem tudom, mikor adtam be a derekam, talán aznap, amikor rájöttem, hogy az írás, az én írásom mennyire kötődik hozzá, az ő fikcióihoz, azokhoz a tébolyult pillanatokhoz, amikor az élet annyira súlyosan nehezedett rá, hogy muszáj volt elmenekülnie, amikor a fájdalom már csak a mesén keresztül juthatott kifejezésre.

Akkor megkértem a testvéreit, hogy beszéljenek nekem róla, meséljenek nekem. Felvettem őket, őket is és másokat is, akik ismerték Lucile-t meg a mi vidám és sorstépázta családjunkat. Többórányi digitalizált anyagot raktároztam el a számítógépen, emlékekkel, csöndekkel, könnyekkel és sóhajokkal, nevetésekkel és bizalmas vallomásokkal teli órákat.

Megkértem a húgomat, hogy hozza fel a pincéből a leveleket, írásokat, rajzokat, kerestem, kutattam, előkapartam, kihantoltam, exhumáltam. Órákat töltöttem azzal, hogy olvastam és újraolvastam, filmeket, fotókat néztem, újra és újra feltettem ugyanazokat a kérdéseket és más kérdéseket is.

És aztán, ahogy előttem több tucat szerző, megpróbáltam megírni az anyámat.

LUCILE TÖBB MINT EGY ÓRÁJA FIGYELTE MÁR A FIVÉREIT, ahogy a földről a kőre, a kőről a fára lendültek, majd a fáról újra le a földre, ezt a szaggatott táncot, melyet nehezőre esett követni; most épp összegyűltek valami körül, amit bár nem látott, feltételezte, hogy egy rovar, mire a lányok is azonnal odaszaladtak, és lázas igyekezettel próbáltak befurakodni a csoport közepébe. A féreg látán sikongatni kezdtek, *mintha nyúznák őket*, gondolta Lucile, annyira fülsértően visongtak, főként Lisbeth, aki úgy ugrált, mint egy kiscigida, míg Justine a legélesebb hangján szólongatta Lucile-t, hogy azonnal jöjjön ő is, és nézze meg. Lucile-nek azonban, aki keresztbe rakott lábbal ült világos selyemkrepp ruhájában, nehogy valahol is meggyűrdjön, még bokáig felhúzott zokniján sem volt egyetlen ránc sem, esze ágában nem volt megmozdulni. A padon gubbasztva egy másodpercet sem veszített az előtte játszódo jelenetből, de a világ minden kincséért sem csökkentette volna a távolságot, ami a testvéreitől elválasztotta, akikhez időközben más gyerekek is csatlakoztak, odacsalta őket a visítozás. Csütörtökönként Liane, az anyjuk, kivétel nélkül az egész siserehadat leküldte a parkba, a nagyobaknak kötelességük volt vigyázni a kicsikre, egyetlen utasításként azt kapták, hogy két óránál előbb ne jöjjenek vissza. A gyereksereg nagy csinnadrattával kivonult a Maubeuge utcai lakásból, lecsattogott öt emeletet, átment a Lamartine, majd a Rochechouart utcán,

hogy végül bemasírozzon a parkba, diadalittasan és feltűnően, nem lehetett ugyanis nem észrevenni ezeket a gyerekeket, akiket csupán néhány hónap választott el egymástól, már-már fehérbe hajló szőke-ségüket, világos szemüket, lármás játékaikat. Eközben Liane elnyúlt a legközelebbi ágyon, és már aludt is, mint a bunda, kihasználva a kétórányi csendet, hogy erőt gyűjtsön az ismétlődő terhességek, szü-lések, szoptatások, a felsírásokkal és rossz álmokkal megszakított éj-szakák, a mosás, a szennyes pelenkák, a szakadatlanul egymást érő étkezések után.

Lucile mindig ugyanarra a kissé félreeső padra telepedett le, ami ugyanakkor elég közel esett a trapézok és hinták alkotta stratégi-ai ponthoz, innen eszményien rálátott mindenre. Olykor hajlandó volt játszani a többiekkel, máskor végig ott maradt, hogy *a fejében válogasson*, magyarázta, de sosem mondta meg pontosan, mit, vagy csak bizonytalan mozdulattal körbemutatott. Lucile a kiáltásokat, a nevetéseket, a sírásokat *válogatta*, az örökös jövés-menést, zajt és mozgást, amiben élt. Akárhogy is van, Liane megint terhes, nemso-kára heten lesznek, aztán bizonyára nyolcan, sőt, talán még többen. Lucile néha eltűnődött azon, vajon anyja termékenységének van-e határa, vagy a hasa a végtelenségig képes megtelni és kiürülni, rózsaszín, sima bőrű kisbabákat termelni, akiket kacagva csókolgat ösz-sze. De az is lehet, hogy a nők csak meghatározott számú gyermeket szülhetnek, amit Liane talán hamarosan elér, és akkor a teste vég-re üres marad. Pontosan a pad közepén ülve, lábát a levegőben lóg-atva, Lucile az új babára gondolt, akinek a születését novemberre várták. Egy fekete kisbaba. Esténként ugyanis a lányszobában, ahol már három ágy sorakozott, Lucile egy tiszta fekete, menthetetlenül fekete húgocskáról álmodozott, aki pufók és fényes, mint egy hur-ka, akihez a testvérei nem mernének odamenni, egy húgocskáról,

akinek a sírását nem értené senki, aki szüntelenül bömbölne, és akit a szülei végül neki adnának. Lucile a szárnyai alá venné a babát, bevinné az ágyába, és ő lenne az egyetlen – ő, aki pedig gyűlölte a játékbabákat –, aki tudna vele bánni. A fekete babát amúgy Max-nak fogják hívni, mint Estoquet tanító néni férjét, aki kamionsofőr. A fekete baba csak és kizárólag az övé lesz, minden körülmények között neki fog engedelmeskedni és őt fogja védeni.

Justine sikongatása rántotta ki Lucile-t a merengésből. Milo felgyújtotta a rovar, ami alig egy másodperc alatt el is égett. Justine Lucile lábánál keresett menedéket, kis testét rázta a zokogás, fejét nővére térdére hajtotta. Ahogy húga haját simogatta, Lucile észrevette a ruháján csorgó zöld takonycsíkot. Ez most nem hiányzik. Határozott mozdulattal felemelte Justine arcát, és ráparancsolt, hogy fújja ki az orrát. A kicsi mindenáron meg akarta mutatni neki a rovartetemet, Lucile mégiscsak felállt. A jószágból mindössze némi hamu és egy darabka összezsugorodott kitinpáncél maradt. Lucile egy kis homokot rugdosott rá, majd felemelte a lábát, és a tenyerébe köpött, hogy ledörzsölje a szandálját. Aztán a zsebéből elővett egy zsebkendőt, megtörölte Justine szemét és orrát, majd két kezébe fogta az arcát, és megpuszilta, olyan cuppanós puszival, amelyet Liane is szokott adni, ajkát erősen rátapasztva a gömbölyű pofira.

Justine kibomlott pelenkával szaladt vissza a többiekhez. Azok időközben már újabb játékbba fogtak; ezúttal Barthélémy körül csoportosultak, aki fennhangon osztogatta az instrukciókat. Lucile újra elfoglalta a helyét a padján. Elnézte, ahogy a testvérei előbb szétszélednek, majd összesereglenek, aztán ismét szétválnak, az volt a benyomása, hogy egy polipot vagy medúzát szemlél, vagy, ha jobban belegondol, egy sokfejű, nyúlós, mesebeli állatot. Ebben a

folyton változó lényben, amit nem tudott megnevezni, mégis bizonyos volt benne, hogy ő maga is a része – ahogy minden gyűrű, még ha leválik is a féregről, annak része marad –, volt ebben a lényben valami, ami teljes egészében beburkolta, bekebelezte.

Mindannyiuk közül mindig Lucile volt a legsöndesebb. És amikor Barthélémy vagy Lisbeth bekopogott a vécé ajtaján, ahová elvonult olvasni, vagy bemenekült a lárma elől, minden további próbálkozást előre fölöslegessé tevő hangon kiszólt: hagyjatok békén!

Az anyjuk jelent meg a park bejáratánál, felemelt karral közelgett a homokkal felszórt úton, sugárzón és gyönyörűn. Liane megmagyarázhatatlan módon vonzotta a fényt. Talán a nagyon világos haja, a nagyon széles mosolya tette. Vagy talán az életbe vetett bizalma, ahogy mindent egy lapra tett fel, semmit nem mérlegelt. A gyerekek szaladni kezdtek felé, Milo a karjaiba vetette magát, és belecsimpaszkodott a ruhájába. Liane elnevette magát, és dallamos hangján többször is elismételte: én kicsi királyaim!

Lucile-ért jött, hogy fotózásra vigye. A bejelentés lelkes, illetve tiltakozó kiáltásokat váltott ki – jóllehet a fotózás már napok óta tervbe volt véve –, hatalmas zsvaj támadt, mely közepette Liane megdicsérte Lucile-t, hogy makulátlan maradt a ruhája, és néhány utasítást adott a legidősebb lányának. Lisbethnek a fürdőkádba kell dugnia a négy kicsit, alágyújtani a krumplinak, és megvárni, hogy hazaérjen az apjuk.

Lucile megfogta az anyja kezét, és elindultak a metró felé. Néhány hónapja Lucile gyerekmanöken volt. Részt vett két vezető gyermekruha márka, a *Virginie* és a *L'Empereur* kollekcióit felvonultató bemutatónon, több reklámplakáthoz ült modellt, és különféle újságok

divatoldalain is szerepelt. Liane karácsony után elárulta Lisbethnek, hogy a vacsorát és az összes ajándékot a *Marie-Claire*-ben és a *Mon Tricot*-ban Lucile-ről megjelent fotósorozatokért kapott pénzből fizették. Olykor a testvérei is részt vettek egy-egy fényképezésen, de valamennyiük közül Lucile volt a legkeresettebb. Lucile szerette a fotózást. Pár hónappal korábban egy textilmárka óriásplakátjai lepték el a metró falait, melyeken premier plánban látszott az arca; hátul összefogott hajjal, piros pulcsiban és felemelt hüvelykujjal állt, alatta a szlogen: „Intexa – az extra!” Ezzel egy időben az osztályában, sőt Párizs valamennyi iskolájának összes osztályában minden gyerek kapott egy itatóspapírt, melyre Lucile arca volt rányomtatva.

Lucile szerette a fotózást, de a legeslegjobban az anyjával töltött időt szerette. A metrózást oda-vissza, a felvételek közötti várakozást, a csokis rudat, amit kifelé jövet az első péknél megvettek, ezt a kis ajándék időt, amit az anyja csak neki szentelt, amikor egyetlen másik gyerek sem követelőzhetett, hogy ő akarja fogni a kezét. Lucile tisztában volt vele, hogy ezeknek a pillanatoknak nemsokára vége szakad, Liane ugyanis úgy vélte, a következő iskolakezdesre Lisbeth már elég idős lesz ahhoz, hogy elvigye a hűgát a fotózásra, sőt Lucile akár már egyedül is elmehet.

Lucile felvette az első darabot, egy karcsúsított, kék-fehér vékony csíkos ruhát; a szoknyája alá fehér túll volt varrva, ami néhány centiméterre kilógott. Amikor pörögni kezdett benne, úgy terült szét körülötte, mint a virág pártája, kivillantak alóla a térdei. A fodrásznő gondosan megfésülte, majd oldalt megtűzte a haját egy szív alakú csattal. Lucile szemügyre vette a lakkszandált, amit az előbb vett fel: tökéletesen fényes volt, szemernyi karcolás nélkül, olyan szandál,

amilyenről álmodozott, aminek láttán a lánytestvérei elsápadtak volna az irigységtől. Ha egy kis szerencséje van, megtarthatja. Az első felvételhez le kellett ülnie, a kezében egy kis madárkalitkát tartva. Amint Lucile elhelyezkedett, az asszisztens odalépett hozzá, és elrendezte körülötte a szoknya redőit. Lucile nem tudta levenni a szemét a kalitkában lévő szárnyasról.

– Mióta halott? – kérdezte.

A fotós annyira belemerült a gép beállításába, hogy láthatólag meg sem hallotta. Lucile körülnézett, hogy elkapja valakinek a pillantását, aki választ tud adni a kérdésére. Egy húsz év körüli gyakor-nok lépett oda hozzá.

– Valószínűleg már régóta.

– Mennyi ideje?

– Nem tudom. Egy éve, kettő...

– Ebben a pózban halt meg?

– Nem, nem feltétlenül. A bácsi, aki kitömi, úgy állítja be, ahogy szeretné.

– A preparátor?

– Úgy van.

– Mit tesz belülré?

– Szalmát, azt hiszem, és bizonyára még más is.

A fényképész csendet kért, megkezdődött a munka. Lucile azonban továbbra is a madárra sandított, hátha felfedez rajta valamiféle nyílást.

– Hol tömik bele a dolgokat?

Liane rászólt Lucile-re, hogy maradjon csendben.

A stylist kérésére Lucile ezután egy kötött sígyűttesbe bújt (egy vastag papírból lévő világos háttér előtt pózolt, síbottal a kezében),

majd teniszruhát vett fel, melynek fehér rakott szoknyájáért az összes barátnője odáig lett volna, végül egy úszóöltözéket, amely magas derekú alsóból, hozzáillő felsőből meg egy vastag műanyag úszósapkából állt, ez utóbbit neveltségnek tartotta. Lucile azonban annyira szép volt, hogy semmi nem mutatott rajta rosszul. Ha valahol megfordult, azonnal magára vonta a tekinteteket, Lucile-t mindenütt megcsodálták. Dicsérték szabályos vonásait, hosszú szempilláit, a szemét, melynek színe a zöld és a kék között változott, s mindenféle fémes árnyalatban tudott csillogni, félnk vagy épp fesztelen mosolyát, hirtelenszöke haját. Ez a ráirányuló figyelem sokáig zavarta Lucile-t, az volt az érzése, hogy valami ragacsos tapad a testére, de hétéves korára falakat emelt maga köré, elrekesztve egy magányos területet, ami csakis az övé volt, ahová nem hatolhatott be mások hangja és tekintete.

A felvételek koncentrált csendben követték egymást, a díszlet és a világítás változásainak ritmusát követve. Lucile oda-vissza járkált az öltöző és a színpad között, felvette a pózt, utánozta a mozdulatot, akár tízszer-hússzor is újrakezdte ugyanazokat a gesztusokat a fáradtság vagy a türelmetlenség legkisebb jele nélkül. Lucile jó gyerek volt, példásan jó gyerek.

Amikor befejezték a munkát, és Lucile visszaöltözött, a stylist egy újabb fotósorozatot ajánlott Liane-nak a *Jardin des Modes* című divatlapba, amelyre majd a nyarat követően kerülne sor. Liane beleegyezett.

– És a kisfiú, aki egyszer eljött Lucile-lel, ő valamivel fiatalabb, ugye?

– Antonin? Most volt hatéves.

– Nagyon hasonlítanak egymásra, ugye?

– Igen, azt mondják.

– Hozza el őt is, csinálunk egy közös sorozatot a két gyerekről.

A metróban Lucile újra megfogta az anyja kezét, és el sem eresztette hazáig.

Amikor beléptek a lakásba, már meg volt terítve. Georges, Lucile apja, nemrég ért haza, újságot olvasott. A gyerekek – Lisbeth, Barthélémy, Antonin, Milo és Justine – egyszerre rohantak elő, mindegyik ugyanolyan frottírpizsamát viselt, Liane még a tél elején vette leértékelve, hat méretben, a lábukon egyforma, luxus minőségű papucs volt, háromrétegű talppal – Baramian doktor, az alsó szomszéd ajándéka. Néhány hónappal ezelőtt, megelégtelve a fölötte lévő szintről a rendelési ideje alatt leszűrődő zajt, és abban a meggyőződésben, hogy Liane és Georges gyerekei fapapucsban csattognak föl-alá, Baramian doktor felküldte a titkárnőjét, hogy tudakolja meg a lábméretüket. Nem sokkal ezután eljuttatott mindegyiküknek egy-egy pár maci-macit. Valójában kiderült, hogy az általános nyüzsgésen túl Milo keltette a legnagyobb zajt, aki igen fürgén közlekedett a bilijén: bili – láb – bili – láb. Liane-t annyira meghatotta az orvos kedvessége, hogy megpróbálta elcsendesíteni a fiát, bilijével együtt felrakva egy komód tetejére. Milo eltörte a kulcsontját, és a lárma folytatódott.

Liane elküldte Lucile-t zuhanyozni, a többiek addig asztalhoz ültek.

Egy ideje Liane már feladta, hogy a vacsoránál elmondassa az imádságot a gyerekeivel. Engedékenysége hátterében Barthélémy bohóckodása állt, aki anyja imádkozását hangalámondással szinkronizálva, a többiek általános derültségére minden este bedobta, hogy: „Üdvözlégy Mária... zűr van teveled”.

Már befejezték a levest, amikor Lucile mezítláb és nedves hajjal csatlakozott hozzájuk.

– Nos, gyönyörűm, hogy ment a fényképezés?

Georges tekintetében, ahogy a lányára nézett, mintha csodálkozás lett volna. Lucile-ben volt valami komorság, ami rá hasonlított. Lucile már egészen kicsi kora óta nyugtalanította. Az, ahogy félrehúzódott, ahogy kivonta magát, ahogy fél fenékkal ült a széken, mintha várna valakit, a szűkszavúsága, az, ahogy – gondolta néha Georges – igyekezett nem kompromittálni magát. Tudta azonban, hogy Lucile figyelmét semmi nem kerüli el, egyetlen szó, egyetlen kép sem. Mindent felfogott. Mindent magába szívott. Ahogy a többi gyermeke, Lucile is tetszeni akart neki, leste a mosolyát, a beleegyezését, a dicséretét. Ahogy a többiek, ő is várta, hogy hazaérjen az apja, és néha, ha Liane biztatta, a napját is elmesélte. Lucile azonban mindegyiküknél közelebb állt hozzá.

És Georges nem tudta levenni róla a szemét, elbűvölve nézte.

Évekkel később Liane elmeséli majd, milyen vonzerőt gyakorolt az emberekre Lucile, a szépségnek és az elzárkózásnak ezzel a keverékével, azzal, ahogy gondolataiba veszve állta a tekinteteket.

Évekkel később, amikor maga Lucile már halott lesz, mielőtt még megöregedhetett volna, a holmijai között megtaláljuk a reklámfotókat, melyek egy mosolygós és természetes kislányról készültek.

Évekkel később, amikor Lucile lakását ki kell majd üríteni, egy fiók mélyén egy egész tekercs fényképet találunk apja holttestéről, amiket ő maga készített, minden oldalról megörökítve bézs vagy okker – mindenesetre hányadékszínű – öltönyében.

A HALÁL LEHETŐSÉGE (vagy inkább a tudat, hogy a halál bármikor felbukkanhat) 1954 nyarán tört be Lucile életébe, amikor még nyolcéves sem volt. Attól kezdve a halál gondolata Lucile részévé vált, egy töréssé, vagy inkább egy kitörölhetetlen jeggyé, mint amilyen később a vastag vonalakkal rajzolt kerek karóra lett, amit a csuklójára tetováltatott.

Július végén Liane és a gyerekek L.-be utaztak, egy Ardèche megyei kis faluba, ahol Georges szülei éltek. Néhány unokatestvér is csatlakozott hozzájuk, egyedül Barthélémy hiányzott a sorból, aki olyan szófogadatlan volt a vakációt megelőző hetekben, hogy a szülők úgy döntöttek, táborba küldik. Liane ekkor hét hónapos terhes volt. Lucile sajnálta, hogy nincs velük a bátyja, aki, amióta eszébe jutott, betöltötte a teret a nyüzsgésével, a kötekedésével, a kiszámíthatatlan vakmerősökésével. Barthélémy akármilyen idegesítő tudott is lenni, mégiscsak szórakoztató volt.

A napok szelíden és tartalmasan folydogáltak az augusztusi hőségben, a gyerekek a kertben játszottak, fürödtek az Auzonban, mindenféle tárgyat formáztak a folyó agyagából. A falu közepén álló nagy, tanítói szolgálati házban Liane pihenni is tudott, a férje szülei segítettek neki. Georges Párizsban maradt dolgozni.

Egyik délután, amikor Lucile a zongorán gyakorolt, egyszer csak kiáltás töltötte be a kertet. Nem a játék vagy a vita kiáltásai voltak, amit meg sem hallott volna, hanem a rémület éles sikolyai, amivel még sosem találkozott. Lucile keze megállt a klaviatúra felett, fülelt, de nem értette a szavakat, míg végül Milo vékonyka hangja – vagy egy másik gyereké volt? – eljutott hozzá, tisztán kivehetően: „Beleestek, beleestek!” Lucile úgy érezte, a szíve a gyomrában dobog, utána meg a tenyerében, várt még néhány másodpercet, mielőtt felállt volna. Valami történt, tudta jól, valami helyrehozhatatlan. Ekkor meghallotta Liane üvöltését, és kirohant a házból. A gyerekek a kút körül csoportosultak, Justine az anyja szoknyájába kapaszkodott, miközben Liane a fekete lyuk fölé hajolt, aminek nem látta az alját, és a fia nevét ordította.

Antonin és unokatestvére, Tommy a kútat lefedő deszkán játszott, ami beszakadt alattuk. A két kisfiú a többi gyerek szeme láttára zuhant le. Tommy azonnal a felszínre bukkant, érzékelné lehetett a jelenlétét, lehetett vele beszélni, s bár a víz jéghideg volt, úgy tűnt, képes kitartani. Antonin nem bukkant fel. A tűzoltók megérkezéséig le kellett fogni Liane-t, bele akart ugrani a kútba, Georges szülei ketten is tartották, hogy ne tudja megtenni. Néhány perc múlva Tommy sírni kezdett, a hangja különös módon visszhangzott, egyszerre tűnt közelinek és távolinak, Lucile arra gondolt, alulról talán egy szörny leselkedik rá, vagy már rágcsálja is a lábát, készen arra, hogy magával rántsa a sötét mélységbe.

Ő egész idő alatt hátul maradt, egy méterrel az anyja mögött, nézte, ahogy vergődik, olyan erővel, amire nem is tartotta volna képesnek. Életében először Lucile imádkozni kezdett magában, elmondta az összes imát, amit ismert, a *Miatyánkot* és az *Üdvözlégy Máriát*,

nem akadt meg, nem tévesztett. Megérkeztek a tűzoltók a felszerelésükkel, a gyerekeket átküldték a szomszédokhoz. Sokáig keresték Antonin testét, mire megtalálták. A kút egy ciszternába torkollt. Antonin szívbénulást kapott a hideg víztől.

Georges azonnal leutazott Párizsból. Antonint fehérbe öltöztették, a legfelső szinten lévő szobában felravatalozták, Liane elmagyarázta a gyerekeknek, hogy Antonin angyallá változott. Mostantól kezdve fenn lakik az égben, onnan nézi őket.

A virrasztás alatt csak a nagyoknak volt szabad megnézniük. Imádkozás közben Lucile megsimogatta a halott gyermek pufók kezecskéjét, mely hideg volt és ruganyos, de ahogy teltek az órák, merevé vált, és Lucile elkezdett kételkedni Antonin közeli feltámadásában. Elnézte a sima kis arcot, a teste mellett kinyújtott karjait, száját, amely résnyire nyitva volt, mintha csak elaludt volna és még lélegezne.

A temetésre néhány nappal később került sor. Lisbeth és Lucile ugyanolyan ruhát viselt (összedobtak nekik valami alkalmi öltözéket a bőröndökben lévő holmikból), szorosan egymás mellett álltak, és idősebb testvéri szerepükhöz méltóan fontoskodó arcot vágtak. Amint a koporsó a földre került, a szüleik mellé helyezkedtek, és kihúzták magukat, mint két felkiáltójel, míg azok a részvétnyilvánításokat fogadták. A családtagok és a szomszédok egymás után vonultak el előttük sötét ruháikban, Lisbeth és Lucile figyelte a rituálét: a kézzszorításokat, a vállat paskoló kezeket, az összeborulásokat, a visszatartott zokogást, a fülbesúgást, a tízszer, hússzor is elismételt vigasztaló vagy bátorító szavakat, amelyeknek csak a susogását vagy a szánakozó lehetétét érzékelték. Hamarosan már csak ezt hallották,

minden újabb sutyorgásnál egymásra néztek, s lassan ellenállhatatlanul erőt vett rajtuk a nevetgetnék. Georges távolabb küldte őket, hogy higgadjanak le.

Antonin angyallá változott, és nézte őket. Lucile elképzelte kicsiny testét, amint széttárt karokkal a súlytalanság állapotában lebeg.

Még néhány napig hitt a visszatértében, hogy majd együtt őrizhetik a kecskéket a falu fölött, elmennek megnézni Lethac néni kishúlyait, végigsétálnak a kiszáradt folyómeder mentén, hogy agyag-lelőhelyet keressenek.

A hónap végén a család egyik barátja leutazott délre Barthélémyért. Mire Barthélémy hazaért a táborból, az öccse halott volt, és el volt temetve. Három napig egyfolytában sírt, semmi nem tudta lecsillapítani. Hangosan zokogva sírt, a végkimerülésig.

Attól kezdve Antonin halála egy föld alatti szeizmikus hullám lett, mely hangtalanul hatott tovább.

LUCILE ÉS LISBETH a lányok rózsaszín szobájának ablakából leskelődött kifelé, pipiskedve hajoltak előre, valahányszor felberregt a kapucsengő. A hideg ellenére Lucile-nek melege volt. Sőt, szinte fulladozott. Amikor hazaért az iskolából, Liane-nak meg is fordult a fejében, nem lázas-e a lánya, de abban a pillanatban, hogy elindult a hőmérőért, felsírt a baba. Néhány héttel korábban egy Violette nevű rózsaszín kislány bújt elő Liane hasából, szép és kerekded, akár egy játék baba, aki azonnal kacagni kezdett, ha megcsiklandozták. Lucile először csalódást érzett: a baba ugyanolyan volt, mint az összes többi. De Violette mosolya, az, ahogy figyelt a nagyobbakra (azonnal hadonászni kezdett kis kezeivel, amint valamelyikük belépett a helyiségbe), puha kis haja, amire Lucile szeretett ráfűjni, és nézni, hogy libeg a fejcskéje fölött, gyorsan legyőzte a sajnálkozását. Igaz, Violette nem volt fekete, és nem is fogják kizárólag rá bízni, de Liane, akit teljes egészében lefoglalt, nem ült már hosszú percekig a konyhában, üres tekintettel meredve maga elé. Violette dajkálást, cumit, figyelmet követelt. Vele együtt visszatért a hintőpor édes és a popsike-nőcs savanykás illata. Ennek ellenére a lakásra még mindig ránehezedett a keserűség, szinte átítatta. Georges későn járt haza, és néha egyetlen szó nélkül, elcsigázottan, merev arccal ült le köztük.

Sem Lucile, sem a testvérei nem látták sírni a szüleiket.

Lucile az ablakra lehelt, és az üvegen lecsapódó párát nézte. Az udvar csendes volt. Lisbeth türelmetlenül toporgott. Justine egy régi babával játszott mellettük az ágyon, már vagy tizedszer pelenkázta át. A fiúk behúzódtak a saját szobájukba, Barthélémy félrevonulós várakozást rendelt el, aminek Milo morcos arccal és duzzogó ajakbiggyesztéssel ugyan, de engedelmeskedett.

Mindjárt megérkezik. Már csak percek kérdése. Hallani fogják a lépteket a lépcsőházban, a kulcs csörrenését a zárban, aztán itt lesz, itt a szalonban, itt lesz egész életre. Hogy fog kinézni? Van ruhája, cipője, vagy pedig pucéran járkal, daróccsuhában, mint a koldusok? Pizkos? Tud bújócskázni, fogócskázni, fejfelé lógni a korláton?

Lisbeth nem bírta tovább, kiment a szobából, hogy felcsipegessen valami információt. Dolgavégezetlenül tért vissza, Liane sem tudott többet, várni kell. Az apjuk elment érte, a hely nincs túl közel, lehet, hogy dugóba kerültek.

Mindjárt megérkezik. Csak percek kérdése. Nagy lesz, nagyobb, mint Antonin, vagy épp ellenkezőleg: vézna és kicsi? Szereti a spenótot, a rizses hurkát? Vannak sebhelyek a testén, az arcán? Táskája lesz, bőröndje, vagy egy bot végére kötött batyu, mint Andersen meséiben?

Keveset tudtak róla. Jean-Marcnak hívják, hétéves, verte az anyja, ezért elvették tőle. Jean-Marcnak hívják, és kedvesnek kell lenni vele. Ő egy *mártírgyerek*. A szó körbejárt a testvérek között az éjszakai órákban, mártír, mint Jézus volt, mártír, mint Twist Olivér, mártír, mint Szent István, Szent Lőrinc és Szent Pál. Mostantól fogva Jean-Marc egy fedél alatt fog élni velük, Antonin ágyában fog aludni, bizonyára az ő ruháit is fogja viselni, misére és iskolába fog járni,

beszáll az autójukba, hogy nyaralni menjen velük – a *testvérük* lesz. Ahogy ez a szó eszébe jutott, Lucile érezte, hogy a haragtól felgyorsul a szívverése. Ebben a pillanatban megszólalt a csengő.

A lányok kiszaladtak az apjuk elé. Lucile megpillantotta Georges arcát, a vonásai feszültek, fáradtak voltak, bizonyára hosszú volt az út. Egy másodperc erejéig, alig egyetlen másodpercig, Lucile-nek az az érzése támadt, hogy apját elfogta a kétség. Mi van, ha megbánta, hogy elment a gyerekért? Mi van, ha az apja, aki hetekkel ez előtt bejelentette nekik a fiú érkezését, és győzködte őket, mennyire fontos, hogy úgy fogadják, mintha családtag lenne, mi van, ha már nem akarja őt?

Jean-Marc Georges mögött állt, eltakarta a nagy test, amit této-va léptekkel követett. Lucile szemügre vette, előbb csak gyorsan végigmérte, föntről lefelé meg lentről fölfelé, aztán a tekintetét kereste. A fiú arca sápadt volt, rendkívül sápadt, fekete haja volt, kurta, viseltes pulóvere, és remegett. Szemét a padlóra szegezte, teste összegörnyedt, mintha pofontól tartana. Lisbeth, Lucile és Justine egyenként odalépett hozzá, hogy megpusztilják. Végre-valahára Barthélémy és Milo is előkerültek a szobájukból, mindkettőjük arcán kétkedés ült, és fürkészsze bámulták a fiút. Milo nem tudta megállni, hogy rá ne mosolyogjon. Jean-Marc ugyanakkora volt, mint ő. A táskája csaknem üresnek látszott, Milo arra gondolt, odaadhatná neki néhány holmiját, például azokat az ólomkatonákat, amiből kettő is van neki, vagy azt a csomag kártyát, amivel már nem szokott játszani. Milo szerette volna kézen fogni Jean-Marcot és maga után húzni, de amikor észrevette, milyen ellenséges képet vág Barthélémy, letett róla.

Ahogy a többiek, Lucile sem tudta levenni a szemét a fiúról. Az arcán ütések nyomait kereste, gennyes sebeket, alig beforrt hegeket.

Jean-Marc nem nézett ki annyira *mártírnak*. Nem volt rajta se gipsz, se kötés, nem volt mankója, nem sántított, nem vérzett az orra. És mi van, ha csak egy csaló? Egy olyan gazfickó, amilyennel a könyvekben lehet találkozni, vagy a vidéki országutak mentén, akinek szürke és sártól maszatos az arca, aki azért kér menedéket családoknál, hogy aztán jól kifossa őket? A gyermek végül felemelte a szemét, tekintete megállapodott Lucile-en, s mintha megdöbbsent volna. Fekete szeme kitágult, de rögtön le is sütötte újra. Lucile ekkor vette észre piszkos körmét, a csupasz, fehér csíkokat a fejbőrén, a fekete karikákat a szeme alatt, melyeket mintha a könnyek vájtak volna. Érezte, hogy nagy szomorúság önti el, egyszerre szeretne volna elkergetni és a karjába zárni a fiút.

Liane megkérdezte Jean-Marcot, jól utazott-e, nem fáradt, nem éhes-e. Egyetlen hang sem jött ki a fiú torkán, látszott, hogy még az is nehezebbre esik, hogy bólintson vagy megrázza a fejét. Georges azt javasolta Lisbethnek, vezesse körbe a lakásban. Lisbeth megkérte Jean-Marcot, hogy kövesse; a fiúk kék szobájába vitte először, a többi gyerek utánuk tódult, könnyökkel bökdösték egymást, vihorásztak, sugdolóztak: Jean-Marc zoknijának furcsa színe volt. Barthélémy félrehúzódott. Messziről figyelte a fiút: semmi, de semmi nem volt benne, ami állta volna az összehasonlítást. Jean-Marc kicsi volt, barna és piszkos, még az is előfordulhat, hogy néma. Hogy is képzelhette az apja, hogy Antonint egy ilyen bugrissal helyettesítheti, mert igen, ez egy bugris, hogy hozhatott be a házába épp Georges, aki a világ összes bugrisát ostorozta, egy ilyen, hogy-hogy nem veszi ezt észre? Barthélémy úgy érezte, durva fájdalom dagad benne, mintha valami idegen testet nyelt volna le, egy sáros kavicsot vagy egy üvegcserepet. Soha nem lesz képes megszeretni Jean-Marcot, a barátja sem tud lenni, soha nem bír kimenni vele az

utcára, még kevésbé a parkban vagy a strandon játszani, soha nem bír majd rábízni egy titkot, sem egyezséget kötni vele. És akárhogy is néz rá a másik a kivertkutya-képével és a cingár karjaival, ő nem fog engedni. Az ő öccse halott és pótolhatatlan.